

מנקודת מבטו של אקטואר ביטוח חיים ופנסיה: מהו מרכיב הריסק? - כתבה מס' 9

האקטואר רועי פולניצר מסביר מהו מרכיב הריסק, או בשמו העממי ריזיקו, בביטוחי מנהלים. ביטוח הריסק מכונה גם "ביטוח יסודי".

בגובה השכר הממוצע במשק כיום – 12,061 ₪ בחודש, הרי שהוא יכול לרכוש ביטוח ריסק על הטבת מוות השקולה ל- 5 שנות השתכרות (קרי, 60 משכורות חודשיות), דהיינו, 723,660 ₪. לחילופין, הוא יכול לבחור בהטבת מוות השקולה ל- 10 שנות השתכרות, דהיינו, 1,447,320 ₪. לחילופין חילופין, הוא יכול לשמוע בעצתי ולבחור בהטבת מוות השקולה ל- 15 שנות השתכרות, דהיינו, 2,170,980 ₪.

כך למשל, מטבלאות התמותה לחישוב כסוי ריסק מוות בלבד שפורסמו בחוזר גופים מוסדיים 18-9-2022 של משרד האוצר ביום 30.6.22 (בהתבסס על טבלת תמותה שלכאורה נכונה ל- 31.12.2015 שפורסמה בחוזר פנסיה 6-3-2017, עם קידום ל- 31.12.2018 ע"י שיפורי התמותה שפורסמו בחוזר ביטוח 10-1-2019 ועם קידום פעם נוספת לשנת 2022 ע"י שיפורי התמותה שפורסמו בחוזר ביטוח 18-9-2022) עולה שגבר בן 30 ישלם עבור ביטוח ריסק, עם גיל תום פוליסה של 67 ועל הטבת מוות בסך 723,660 ₪, פרמיה חודשית ממוצעת למשך תקופת הביטוח (37 שנים) של כ- 55 ₪ לחודש. ברור שעל אותו ביטוח רק על הטבת מוות כפולה, גם הפרמיה תהיה כפולה.

לחילופין, מלוחות תמותה שלמים של ישראל: 2016-2020 שפורסמו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ביום 22.5.9. (בהתבסס על לוח מספר 3: יהודים – זכרים) עולה שגבר בן 30 ישלם עבור ביטוח ריסק, עם גיל תום פוליסה של 67 ועל הטבת מוות בסך 723,660 ₪, פרמיה חודשית ממוצעת למשך תקופת הביטוח (37 שנים) של כ- 138 ₪ לחודש.

לחילופין חילופין, מלוחות חיים של המוסד לביטוח לאומי שפורסמו בקובץ תקנות ההיוון של המוסד לביטוח לאומי מספר 7669 מיום 16.6.9. (בהתבסס על לוח 1: גברים) עולה שגבר בן 30 ישלם עבור ביטוח ריסק, עם גיל תום פוליסה של 67 ועל הטבת מוות בסך 723,660 ₪, פרמיה חודשית ממוצעת למשך תקופת הביטוח (37 שנים) של כ- 180 ₪ לחודש.

הכותב הינו הבעלים והאקטואר הראשי של "שווי פנימי", משנת 2010. משנת 2006 עורך חוות דעת אקטואריות, יועץ לתאגידים פיננסיים ולחברות ציבוריות ומתמנה ע"י בתי משפט ובתי דין כאקטואר וכמעריך שווי מוסמך.

הנושאים בהם הכותב עוסק: תמחור, עריכת מחקרים, בניית מודלים אקטואריים, הערכת התחייבויות ביטוחיות של חברת ביטוח בביטוח חיים, עריכת מאזנים אקטואריים של קרנות פנסיה, ביצוע עבודות ביקורת ועוד.

הכותב הינו חבר מלא בלשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל, F.I.L.A.V.F.A. ובאגודה העולמית לאקטוארים בניו-ג'רזי. בנוסף, התמודד על תפקיד האקטואר הראשי לאוצר ועבר בהצלחה את כל שלבי המכרז.

ככל שסיכויי המבוטח לשרוד זמן רב גבוהים יותר, כך הוא יידרש לשלם פרמיית נמוכה יותר בגין מרכיב הריסק. חברות הביטוח קובעות את הפרמיות בגין מרכיב הריסק על סמך "טבלאות תמותה", של משרד האוצר.

טבלת תמותה היא תוצר של מחקר סטטיסטי אשר קובע, בין היתר, את הסתברות התמותה של אדם בכל מין וגיל נתון. על מנת להתמודד עם השוני בין קבוצות שונות של אנשים ניתן לקבוע טבלאות תמותה נפרדות עבור קבוצות שונות. נדגיש כי מאחר ומדובר בטבלה סטטיסטית, הרי שהטבלה עצמה מייצגת את המצב הממוצע, הווה אומר, את הסתברות התמותה של האדם הממוצע על פני מינים וגילאים שונים.

כך, למשל, אישה בת 30 תשלם פרמיה נמוכה יותר בגין מרכיב הריסק מזו שישלם גבר בן 30, שכן יש לה סיכוי לשרוד זמן רב יותר; אין זה סוד שתוחלת החיים של נשים גבוהה מזו של הגברים. עם זאת, ייתכן מצב שאישה שמעשנת בת 30 תשלם פרמיה גבוהה יותר מזו שישלם גבר בן 30 שלא מעשן. למה? כי העישון מגביר באופן משמעותי את סיכוייה למות.

הפרמיות בגין מרכיב הריסק אינן אחידות והן מתעדכנים אחת לזמן מה, לרוב שנה. ישנן חברות ביטוח המאפשרות עדכון אחת לחמש שנים וישנן כאלו המאפשרות עדכון אפילו אחת לעשר שנים בלבד. כמובן שכלל שהגיל עולה, כך הסיכויים למות עולים ביחד איתו – מה שמביא להתייקרות הפרמיות. הדבר דומה למצב, בביטוח הבריאות או בביטוח הסיעודי – ככל שהגיל עולה, כך הפרמיה מתייקרת.

למי שמבוטח בביטוח מנהלים, מומלץ לבדוק מה כולל מרכיב הריסק שלו, כלומר: מהם התנאים שלו ומהי הטבת המוות. אם מדובר בגבר או אישה צעירים ורווקים או אפילו נשואים אך ללא ילדים, הרי שאין חשיבות רבה בהטבת מוות גבוהה. אבל כאשר כבר יש ילדים במשפחה, כדאי מאוד לבדוק מה כולל מרכיב הריסק. אנשים רבים אינם מודעים לכך שבמקרה של מוות המוטבים שלהם יקבלו הטבת מוות נמוכה יחסית (עשרות או לכל היותר מאות בודדות של אלפי שקלים). חשוב להבין שאם חלילה אחד מבני הזוג נפטר (קל וחומר כשמדובר על המפרנס העיקרי) ונשאיר אחריו בת-זוג ושני ילדים קטנים ללא הכנסה ועם פיצוי נמוך – הרי שאותם שאירים עלולים להידרדר לעוני.

לכן מומלץ לבדוק כמה בדיוק אמורה המשפחה לקבל במקרה של מות המבוטח. אם רואים שמדובר בסכום נמוך, הרי שניתן לרכוש ביטוח חיים נוסף באופן פרטי. כמה זה סכום נמוך? כאקטואר נזקי גוף, לעניות דעתי, כל סכום שלא מעניק לבני משפחת המפרנס המנוח תקופת השתכרות של 15 שנים שבה ימשיכו לקבל את שכרו החודשי – הוא סכום נמוך. לדוגמא, נניח שהמבוטח משתכר בדיוק

4 אחר שבכתבות הקודמות הסברתי מהו מרכיב החיסכון בביטוח מנהלים, בכתבה זו אסביר מהו מרכיב הריסק. כשמו כן הוא: ביטוח החיים נועד לפצות את המבוטח או את המוטבים בפוליסה (כל אדם שאותו בוחר המבוטח להיות זה שמקבל את הסכום המובטח, סכום המכונה "הטבת מוות") במקרה של מוות.

אז מתי משולמת הטבת המוות? במקרה של מות המבוטח טרם הגיעו לגיל הפנסיה (67 לגברים ו- 64 לנשים), למשל מתאונת דרכים או מחלה קשה.

ישנם סוגים רבים ושונים של ביטוחי חיים, ולמעשה כמעט כל אפיק חיסכון פנסיוני (גמל, פנסיה וביטוח מנהלים), כולל גם מרכיב של ביטוח חיים.

עם זאת, ניתן לרכוש ביטוח למקרה מוות באופן פרטי עצמאית מכל חברת ביטוח. אחת הדוגמאות המוכרות לכולם היא רכישת ביטוח חיים באופן פרטי במסגרת לקיחת המשכנתא. אז הבנק מחייב את שני בני הזוג לרכוש ביטוח חיים עם הטבת מוות בגובה המשכנתא שנלקחה וזאת על מנת שביטוח החיים יכסה את המשכנתא במקרה של מות אחד מבני הזוג.

כיום חברות הביטוח השונות מציעות פוליסות ביטוח חיים מיוחדות למקרי מוות, למשל: פוליסה המכסה אדם רק ממוות בתאונה, אבל לא מכסה במקרה של מוות ממחלה. חברות הביטוח מציעות סוגים שונים של פוליסות ביטוח חיים, שברובן מוגבלות לגיל תחילת ביטוח מסוים ולגיל תום תקופת ביטוח מסוים (כיום עד גיל 75). לפני למעלה מעשור נכנסו גם חברות הביטוח הישיר לתחום ביטוחי החיים, ולכן כאשר רוצים לרכוש ביטוח מסוג זה, מומלץ לבקש גם הצעה של החברות האלו. בסך הכל מדובר במוצר שיש לשלם עבורו מחיר נמוך ככל האפשר.

יש לציין, עם זאת, כי מומלץ מאוד לקרוא את פוליסת ביטוח החיים לפני שחותמים עליה. חברות הביטוח נוטות להגן על עצמן מפני אנשים הרוכשים ביטוח חיים מתוך ידיעה שהם הולכים למות. כך למשל, חברת הביטוח לא תפצה את מוטבי הפוליסה במקרה שבו ההתאבדות המתבצעת בתוך שנה מיום החתימה על הפוליסה. למה? כדי שאדם העומד להתאבד לא יבטח את עצמו על סכום עתק, ישלם פרמיה חודש אחד ואז יתאבד.

רכישת ביטוח חיים מחייבת את המבוטחים לענות על שאלונים ארוכים של חברות הביטוח. שאלונים אלו נועדים בעיקר באורח החיים של המבוטח, גיל, מין, עישון, מחלות קיימות, מחלות גנטיות וכדומה. מטרת השאלות היא להעריך את סיכויי של המבוטח לשרוד (או יותר נכון למות)